

عنوان مقاله:

بررسی و تحلیل جلوه های خردگریزی در اشعار صائب

محل انتشار:

فصلنامه کاوش نامه زبان و ادبیات فارسی، دوره 18، شماره 34 (سال: 1396)

تعداد صفحات اصل مقاله: 32

نویسنده:

محمد خاکپور - استاد یار دانشگاه تبریز

خلاصه مقاله:

تا پیش از روزگار صفویه عوامل متعددی نظیر مجادلات دامنه‌دار اشاعره و معتزلیان و شکست طرفداران خرد در مقابل اشعریان خردگریز، غلبه اقوام بیگانه بر ایران، اشاعه نظام خانقاهی، تاسیس نظامیه‌ها و سیاستهای خردستیز حاکمیتها موجب شده بود عقل و دانشهای مرتبط با آن در جامعه ایرانی یکسو و واپس نهاده شود. بازتاب این تفکر در ادبیات فارسی، در هیئت نفی و مذمت خرد و ترجیح عشق بر آن، با بسامد زیاد دیده میشود. جلوه بیشتر این موضوع سنتی و دیرینه در آثار صائب و هم نسلان او قابل تامل است. برخی از دلایل مهم توجه صائب و سراینندگان معاصر وی به موضوع تعطیلی خرد و نکوهش آن در شعر بدین ترتیب است: تقلید و تاثیرپذیری از نمونه‌های به تثبیت رسیده در آثار قدما؛ بعضی از اقتضات و ظرفیتهای مهم سبک هندی نظیر مضمون پردازی، اسلوب معادله (روابط تناظری) و ایجاد تناسب و برقراری روابط شگفتانگیز و حیرت افزا میان واژگان در شعرو تاثیرپذیری از جریانات حاکم بر اوضاع اجتماعی و فرهنگی جامعه بویژه غلبه علمای اخباری و اهل حدیث بر حکماء و فلاسفه. این نوشته نشان می دهد که در اشعار صائب، خردگریزی با بسامد بالا و به گونه‌های متعددی جلوه یافته است که از آن میان به برتری عشق بر عقل، ترجیح جنون و شراب و مستی بر تعقل و هوشیاری، تسلیم عقل در مقابل حسن و جمال یار، مذمت خرد، پرهیز از علوم رسمی و نفی موشکافی و رد فلسفه و براهین منطقی میتوان اشاره کرد. همچنین این پژوهش به تحلیل علل و موجبات تحقیر خرد در دیوان صائب و جلوه‌های گوناگون آن میپردازد.

کلمات کلیدی:

صائب، خردگریزی، سبک هندی، مضمون پردازی، تداعی مضامین

لینک ثابت مقاله در پایگاه سیویلیکا:

<https://civilica.com/doc/1734382>

